

High Commissioner on National Minorities

CHECK AGAINST DELIVERY!

Dankwoord bij aanvaarding eredoctoraat Utrecht, 25 maart 1994

Aan mij is de taak toegevalen om mede namens Jane Goodall, Professor Gilbert en Reinbert de Leeuw een woord van dank te spreken. Ik heb daarover niet tevoren met hen kunnen overleggen. Als ik dus tekort mocht schieten, kan dit niet aan hen worden geweten.

Ogenschijnlijk is het viertal dat vandaag een eredoctoraat ontving werkzaam op wijd uiteenlopende terreinen. Toch zijn er raakvlakken. Zo heeft Professor Goodall zich onder meer beziggehouden met het verschijnsel van inter-group aggression onder chimpansees. Maar zoals wij allen weten is inter-group aggression een fenomeen dat zich met angstwekkende regelmaat door de eeuwen heen ook tussen mensen heeft voorgedaan. In mijn huidige functie als Hoge Commissaris inzake Nationale Minderheden word ik dagelijks geconfronteerd met verschijnselen als xenofobie, excessief nationalisme en haat jegens andere bevolkingsgroepen - verschijnselen die telken male de dreiging oproepen van nieuwe uitbarstingen van geweld in Europa.

De eredoctoraten die ons viertal vandaag door de Universiteit Utrecht zijn verleend roepen onvermijdelijk de vraag op van rol en betekenis van blijken van publieke waardering voor individuele prestaties. De Belgische staatsman Paul-Henri Spaak had daar niet veel mee op. Over decoraties sprekende schamperde hij : "on ne les demande pas, on ne les refuse pas et on ne les porte pas." Misschien had dit te maken met zijn onvrede over het feit dat in menig decoratiestelsel het aantal dienstjaren maatgevend is, en niet de kwaliteit van de gedurende die jaren verrichte prestaties. Bij eredoctoraten ligt dit anders. Bij de toekenning daarvan spelen dienstjaren in elk geval geen rol. Maar ik vermoed dat bij elk van ons de vraag is opgekomen : hebben wij een dergelijk uitzonderlijk bewijs van waardering

eigenlijk wel verdiend ?

Voor wat betreft de drie namens wie ik mede spreek, zou ik deze vraag met een onomwonden ja willen beantwoorden. Voor wat betreft de vierde vraag ik mij af of de Rechten Faculteit zich voldoende rekenschap heeft gegeven van het feit dat een eerdere Utrechtse toetsing van mijn kwaliteiten op juridisch gebied een negatief resultaat had opgeleverd. Het is ongeveer vijftig jaar geleden, in de herfst van 1943, dat een lid van de toenmalige Rechten Faculteit erin toestemde mij clandestien een tentamen Romeins Recht af te nemen. Vol verwachting reisde ik van Leiden naar Utrecht, op de fiets, want dat was voor onderduikers veiliger dan de trein. Ik werd gewogen maar te licht bevonden. Kennelijk was de Utrechtse interpretatie van het Romeinse Recht een andere dan de Leidse die ik had bestudeerd. Het zal U daarom duidelijk zijn dat het bericht over de toekenning van een Utrechts eredoctoraat in de Rechten voor mij als een heel bijzondere verrassing is gekomen. Ik beloof dat ik dit besluit van de Rechten Faculteit niet zal zien als een late erkenning dat de Leidse interpretatie van het Romeinse Recht toch beter is dan de Utrechtse.

Sprekend over het eredoctoraat in het algemeen, vermoed ik dat menigmaal de personen aan wie een dergelijke onderscheiding te beurt valt zullen denken aan hun medewerkers. De eredoctor is vaak de aanvoerder van de ploeg, de kapitein van het schip, of, zo U wilt, de dirigent van het orkest. Hij of zij treedt naar buiten met de resultaten van wat menigmaal een collectieve inspanning is geweest. Zelf denk ik op deze dag heel in het bijzonder aan mijn vroegere medewerkers in de Raad van Europa en op Buitenlandse Zaken, en aan mijn huidige medewerkers in het VN Mensenrechtencentrum in Genève en op het Haagse kantoor van de Hoge Commissaris inzake Nationale Minderheden. Zonder hen had ik mijn werk op het gebied van de Mensenrechten niet kunnen verrichten. Ik beschouw het zo bijzondere eerbewijs dat ik mocht ontvangen dan ook graag mede als een blijk van waardering voor de toewijding en bekwaamheid waarmee deze mensen hun taak hebben verricht.

Eredocoraten zijn als regel een erkenning van bijzondere wetenschappelijke prestaties. Maar degenen namens wie ik mede spreek zullen het ongetwijfeld met mij eens zijn wanneer ik eraan herinner dat tal van wetenschappelijke prestaties van vandaag niet denkbaar zouden zijn als tal van voorafgaande generaties daarvóór niet het fundament hadden geleverd. De wetenschappers van nu kunnen verder reiken omdat zij kunnen steunen op de kennis die in het verleden werd verworven.

Op tal van gebieden van wetenschap heeft de mensheid in enkele tientallen jaren gigantische stappen voorwaarts gedaan. Het tempo van deze ontwikkelingen heeft zich zodanig versneld dat wij nauwelijks erin slagen de

maatschappelijke veranderingsprocessen die daarmee gepaard gaan te beheersen en in goede banen te leiden. Uitvindingen zijn gedaan die het mogelijk maken het leven op deze planeet te vernietigen maar tegelijkertijd heeft de mensheid ook het vermogen gekregen om honger en armoede geheel te doen verdwijnen. Allesbeheersend is de vraag of wij in staat zullen zijn om oorlog en onderdrukking uit te bannen en een stabiele internationale rechtsorde op te bouwen. Wij maken dankbaar gebruik van de technische mogelijkheden die nieuwe wetenschappelijke vondsten bieden, maar wij zijn angstwekkend traag in het leren van de lessen van de geschiedenis. Op tal van gebieden zien wij voortgang met de snelheid van een raket, maar voor wat betreft de meer dan ooit cruciale vraagstukken van oorlog en vrede bewegen wij ons voort met de trage sukkeldraf van de postkoets. Is het niet een absurde, ja beschamende zaak, dat wij aan het eind van een eeuw die twee wereldoorlogen, vele honderden andere gewapende conflicten en de ontwikkeling van massavernietigingswapens heeft gekend, voor het eerst serieus gaan nadenken over het thema voorkoming van conflicten ?

Vergeeft U mij deze ontboezeming die weinig past in de feestelijke atmosfeer van een dies natalis. Namens ons viertal wens ik de Utrechtse universitaire gemeenschap een voorspoedige toekomst in een hopelijk vreedzame wereld. Ik wil bovendien uiting geven aan onze grote dank voor het zo bijzondere eerbewijs dat wij mochten ontvangen. U heeft waardering getoond voor het door ons verrichte werk. Dit legt ons echter een verplichting op : wij mogen bij onze toekomstige taakvervulling het gebleken vertrouwen in onze capaciteiten niet beschamen. Ik hoop dat wij daarin zullen slagen.